

„SLOVANSKA KNJIŽNICA“.

Snopič 4. V Gorici, 18. novembra 1893. Cena 12 kr.

Protivja

Slika iz življenja. — Slovaški spisala

Ljudmila Podjavorinská. — *Poslovenil Anonym.*

AZBUKA.

Uvod o pomenu azbuke; azbuka za slovenski jezik;
dodatek o popolnjeni azbuki za srbščino in ruščino.

— Sledi nekaj pesmij v azbuki za vaje v čitanju.

IM2 030002193
ID2 58012928

I.

„Torej me ljubiš?“

„Zeló! — In ti?“

„Takó, kakor pred tremi leti. . . Ali me hočeš vedno ljubiti?“

„Vedno; ko bi me tudi ti zapustil, sovražil, jaz bom tebe vedno ljubila, Adam!“ odvrne ona resno, krepko upirajoč svoj pogled v njegove modre oči, v katerih ni zapazila njegovega nemira in raztresenosti.

„Toda delali bodo nama ovire, — branili nama, da bi se vzela, ker sem jaz reven kmet, ti pa židinja; ti lahko postaneš še gospa. Tebe dajo šmulu — in jaz. . . . .“

„Mene da dajo? Kdo me more siliti? Oče je že star ter je samó od danes do jutri, drugega pa nimam nikogar. . . . Morda sorodniki? Kaj je meni do sorodnikov? Oči bi jim izpraskala, ko bi me hoteli odtrgati od tebe!“ zakliče ona strastno, srdito stiskajoč malo, toda žuljavo ročico.

„Ne srdi se, Anica!“ jame jo prositi z nežnim glasom Adam; „nerad te vidim razjarjeno. Tédaj se mi zdiš zeló čudna, tuja. . . Že zdaj se ti oči močno bliščé. Ne vem zakaj, toda kadar se tvoje oči takó sveté, kakor zdaj, tedaj se te bojim, Anica!.. Slutim, da si me začarala. Celó „na vojski“ sem mislil ná-te in vedno se mi je zdelo, da je Bog hotel, da bi se midva ljubila, dasi svoja nikdar ne bova. . . .“

„Torej si mislil ná-me, Adam?“ zasmijala se je blaženo, krčevito stiskajoč njegovo rokó in ne brigajoč se za bojazen o njiu ljubezni, o katerej ji je govoril. „Tudi jaz sem se zeló bala, da v teh treh letih pozabiš mene in to, kar sva si obljubila: da se vzameva, ko se vrneš „iz vojske“. Pa sedaj je že dobro: ti si svoboden in jaz ti bom sledila, če treba, na konec svetá. Dobro se bova imela. Ti boš hodil na dnino, jaz pa bom domá pletla čipke in šivala. Tudi to nekaj nese. Ali pa pojdeva skupaj. . . . .“

„Kaj, ko pa jaz nimam, kamor bi položil svojo glavo“, seže ji žalostno, nestrpno v besedo; „oče nam ni zapustil drugega nego kočó in par oralov polja, toda to je Martinovo, ker on je plačal dolgove za njim.“

„Dobro; tega se jaz ne bojim. Imam po materi nekaj goldinarjev, kar bo zadoščalo za nekako kočó. Toda najpoprej moram zameniti svojo obleko

z vašo slovensko. Jedno že imam, Adam! oj, kakó se mi prilega. . . .“

„A kaj pravi tvoj oče k temu?“

„Nič; saj on še tega ne vé. Oštel bi me. Saj me itak vedno zmerja — samó radi tega, ker nočem vzeti Šmula, tistega kljukca, ki je še pred nedavnim kupoval kože po hišah. Sovražim njega in celo njegovo rodbino, odkar tebe ljubim; — dà, niti svojega očeta nimam več takó rada. . . .“

„To je greh, Anica!“ omeni ji on bojazljivo.

„Naj bo, Adam! ti si mi ves svet, vse življenje!“

In deva položi svojo glavo na njegove rame. Še sta šepetala nekaj časa, potem pa se mu naglo izvije ter urno hití k bližnji krčmi, stoječej v večernem mraku med malo kopico sadnih dreves. Z lahnimi koraki švigne mimo razsvitljenih oken ter, smuknivši v vežo, zapré vrata. V temi tiho stopi k ognjišču ter prižgé malo svetilnico. Veža je bila majhna, pobeljena z žolto glino ter pobarvana s svitlimi zvezdami. Nad vrati je bila stena poškropljena z rdečo barvo, po čemur je bilo soditi, da tukaj stanuje žid. Iz izbe so se čuli glasovi, časih bolj tihi, pa zopet glasnejši. Anica pristopi k vratom, ter, vzdignivši rdečo zaveso na malem oknu, radovedno pogleda notri. Na njenem obrazu, slabo osvitljenem od oljnate svetilnice, se prikaže prezirljiv smeh. „To je Šmul — zopet je prišel povpraševati, koliko dote dobi z menoj. Škoda mu

je, pehati svoje krive noge za menoj — vsaj hodi zastonj“, mislila si je, prezirljivo pogledujoč skozi okno na „žida“ ter potuhneno se smeja je njegovi smešni postavi. „Kakšna razlika je to: ta moj snubač in pa Adam! Kakó bi ga mogla imeti rada!? Adam je zal mladenič, a ta — ni ga moči primerjati!“ mislila si je ter umaknila smehljajoče se lice od okenca. Precej nasproti izbinim vratom bila so vrata v pivnico. Anica stopi notri, dasi je bilo tú kaj dušljivo. Na jedni strani je stala podolgasta miza, zbita iz desk, opraskana z noži ter oblita v raznimi tekočinami, v kotu poleg nje druga s steklenicami različne velikosti, iz katerih je neprijetno smrdelo žganje. Druga polovica izbe je služila za shrambo raznovrstnega blaga: bili so tú trakovi, pavola, zaponke, žveplenke, igle, jermeni za biče in podobne malenkosti. Na vlažni steni je visela obleka različne starosti in dvomljivih barv, ne preveč čedna. Anica je zamenila svojo dokaj ugledno obleko z drugo, obledelo ter vzela z okna zrcalo v kositrastem okvirju in jela se ogledovati v njem. Sedaj je bilo moči dobro videti njen poln, okrogel obraz, belo, nežno zardelo lice, sveže polne ustnice, ter ozke obrvi, spajajoče se visoko na glatkem čelu. Anica se je zadovoljno nasmijala, zapirajoč oči z dolgimi trepalnicami. Pod njimi se je lesketalo dvoje črnih, krasnih, temnih očij. Te oči so dajale lepoto celemu licu, prikupljivemu na prvi pogled, ter spreminjale barvo vsak hip, izra-

žajoč notranje občutke. Ko se je smijala, so jasno žarele; ko se je jezila, svetile so se v čudnem blesku, ki je vznemirjal tudi Adama; kadar je bila mirna, postale so nekako môdre, zamišljene. Vedno pa je sijala iz njih mičnost, ki je zmešala možgane tihemu, priprostemu Adamu. Bilo je v njih zanj zares nekaj, kar ga je vabilo, očaralo in vklenilo; bilo je nekaj, kar ga je vznemirjalo tri leta, „na vojski“. Dolgi ta čas je sicer pregnal iz njih žar mičnosti, toda pri prvem srečanju je čutil, da ni mogel raztrgati čarobne verige, v katero je bil vklenjen. . . . .

Anica je odpletla iz las, segajočih ji po životu, rdeč trak, ter shranivši ga, odšla vên. Na ognjišču je našla mal lončič z juho in ugasnivši svetilnico, šla je z njim v sobo.

Pri mali mizici, prazniško pogrjnjeni, je sedel stari Jožef, kakor so ga tukaj klicali, ker niso znali pravega imena. Sedel je sključen, opirajoč se z levo rokó ob mizo, v tem ko so se mu mirne, zamišljene oči nepremično vpirale v jeden smer in njegova desna, suha roka, z nenavadno dolgimi prsti, je mrzlično urno gladila dolgo sivo brado, segajočo mu do prsij. Na plešasti glavi mu je čepela pravilno se prilegajoča kapica z dolgim, črnim čopkom, ki se je majal pri vsakem njegovem pregibu. S tem je dajal na znanje svoje soglasje Aničinemu snubaču, ki ni bil prelen, da ne bi poslednji čas prihajal vsak večer semkaj pogovarjat

in posvetovat se s starim Jožefom. Zadnjemu je bil Šmul močno všeč kot barantač in ženin, kateri hoče prevzeti skrb za njegovo hčer ná-se, zlasti zato, ker zahteva ž njo le pet sto goldinarjev dote. Znane so mu bile njegove trgovinske okoliščine in gledajoč s proroškim pogledom v prihodnost, je zanesljivo verjel, da bo imel čez par let v vasi toplo gnezdece, dasi je imel sedaj razposojenih samó dvesto goldinarjev pri nekaterih gospodarjih v vasi, za kar je dobival vsak dan obresti krajcar od goldinarja. Za obresti je rad jemal različne pridelke, ker je imel v vasi štacuno s takim blagom. Poslednjo si je osnoval pred tremi leti, v mali najeti hišici, blagó pa si donáša sam na hrbtu iz bližnjega mesta. V štacuni ima vse, kar vaščani potrebujejo, toda vse le prav na drobno. Ali on je že s tem zadovoljen. Pred tremi leti je hodil še kot krošnjar po okolici, piskajoč si na koščeno piščalko, da je kar odmevalo po gričih. Kupoval je cunje, kosti, dá, tudi starega čevlja se ni sramov vzeti — pozneje je barantal tudi z zajčjimi kožami. Za prenočišče si ni bil v skrbeh; postlal si je kjer koli v kaki bajti na tleh, kamor je položil svojo vrečo s cunjami, pokrnil se s starim, zamaščenim plaščem, v katerem je bil še kot šestnajstletni mladič prišvedral v ta kraj — in že je spal spanje „pravičnih“. In kakó lepó se je znal zahvaliti, če so mu kje darovali kak ohlajen krompir ali nekoliko zelja v skledi! Nú, zdaj že ni več tak pogoltnež

na to: s tem, kar si je prihranil, si že lahko privoščiti kaj boljšega; dà, celó prstan se mu že leskeče nekaj časa na debelem prstu. Pa tudi njegovo rdeče, okroglo lice, z debelim, na stran porinjenim nosom, je nekako drugačen — bržkone za to, ker si je obril rjavo, mršavo brado. Odkar se boče ženiti, pazi kaj marljivo na svojo zunanost; doslej ni imel časa vasovati in brigati se za take malenkosti. Z lepoto ga priroda itak ni obdarila; ne samó, da je močno šepal z levo nogo, tudi levo ramo ima nižjo od desne. Toda za to pa je bistrega, podjetnega duhá in tudi razuma ima za dva druga.

Anica tiho sede k peči, ne mnogo brigajoč se za snubača in njegove zaljubljene poglede. To pa Šmula ni oviralo, sladkati se staremu Jožefu ter pripovedovati mu podrobno o barantiji in bodočih podjetjih. Ko je odhajal, zadovoljen sam s seboj, spregovoril je Anici par zaljubljenih besed, ki so privabile trpek smehlaj na njene polne, rdeče ušnice. To je smatral za prijazno spremembo njenega mišljenja. „Saj ona se privadi“, je šepetal, močno švedrajoč z levo nogo doli proti vaškim gričem; „denar, denar in zopet denar: to je to, s čimur zmagujemo. . . .“

Anica je po njegovem odhodu vzela lončič z juho ter jela slastno jesti. Jožef je tudi izvlekel iz mizice kos sobotnega peciva in veliko čebulo ter sedel k skromnej večerji, potuhneno se pri tem

nasmehujoč, kar se je godilo vsikdar po Šmulovem odhodu.

„Ta Samuel je vendar moder človek!“ reče čez nekaj časa, opazujoč po strani hčerko. — „Videla boš, Anica! predno preteče dvajset let, bo on prvi gospod v okolici. Dobro ti bo pri njem, Anica!“

Anica si je vse drugače predočevala prihodnost nego jej jo je slikal starec; zato se je začela temu glasno smijati.

„A kakó naj pridem k njemu?“

„No, no, le ne delaj se bedasto, Anica! Kakor bi niti ne vedela, da sem te obljudil Samuelu!“ smehljaj se je Jožef. „Ne bo dolgo, da boš v Spitzerovi štacuni prodajala moko in kašo. Dobro ti pojde, sčasoma boš gospá pri njem — morda celó mogočna gospá, Anica!“

„Jaz ne bom nikdar njegova žena!“ odvrne ona s krepkim glasom, ki je napravil konec šali ter ohladil tudi starega Jožefa. „Vsaj nisem še nikdar rekla, da bom njegova, čemu toliko lazi k nam?!“

„Pa jaz sem to rekel in govoril namesto tebe“, reče Jožef z nemirnostjo, ki se je kaj čudno ujemala z njegovim licem, nakrat močno zardelim. Kmalu je segel po mošnji z „očenašem“ ter začel „moliti“, obrnivši se k steni. Anica je zmajala z okroglimi rameni. „Dobro, naj si le misli, vsaj je še dovolj časa preprečiti Šmulove načrte“, si je mislila, odkrivajoča posteljo. Kadar pride čas, pa mi

nihče ne zabrani vzeti Adama — tega „gója“*)! On ima zá-me večjo ceno nego vsi židje. Saj so itak kristijani boljši — zlasti Adam. . . A kakó me ima rad! . . .“ šepeta še potem, ko je Jožef že ugasnil svetilnico ter je v sobi nastala tema. „Dà, kakó bi mogla živeti brez njega?! Resnica, ovir bo dosti, pa vzameva se vendarle. Toda potem bo popolnoma drugačno življenje, popolnoma drugačno. . .“ je sanjčila dalje, pritiskajoč zaljubljeno glavico na hladilno blazino. „Oče sicer ne dovoli, toda zbeživa od tod daleč, daleč, kjer naju nihče ne bo poznal, in tam začneva novo življenje, novo... ž njim, z Adamom. . .“ Z blaženostjo v srcu zapre oči, uprte v temo, ter sklene roké na prsih takó po „kristijanski“, kakor je to videla pri sosedah. V spanju se jej takoj prikaže gibčna postava Adamova, h kateremu so letele težnje njenega srcá, razgretega resnične ljubezni.

A v tem, ko je bila ona v spanju na strani Adama, ko je sanjala o ljubezni in nekakem boljšem življenju, nego je bilo ono, tekoče v ozkem okvirju Šmulovih načrtov, v tem času pa so Jožefu migali pred očmi goldinarji, desetaki, stotaki ter naraščali v velik kupček pod podjetnimi prsti Samuela Spitzera. — —

Stari Jožef — prav za prav Jožef Bär — štel se je med najstarejše ljudi v okolici. Še kot mladenič se je preselil semkaj z mesta, a ni pri-

*) kristijana.

nesel seboj nič drugega, nego trdno voljo, željo po dobičku in par križavk v mastni vrečici. Začel je prav takó, kakor Šmul, kupovati vosek, cunje in staro železo, le v tem se je razlikoval od njega, da je po leti zahajal k bogatim borkoviškim gospodarjem tudi marljivo na dnino. Čez par let je pripeljal od nekod mlado ženo Beto ter v najeti hiši z njeno doto in svojim prihranilom osnoval si malo štacuno za različno, skoro brezcento drobnino. Toda trgovina se ni obnesla, Jožef je bil prisiljen, še dalje pridržati svoj meh ter zbirati blagó po okolici. Pozneje je pripeljal iz mesta sodček žganja in, kakor se je govorilo, sklenil prijateljstvo z nekaterimi prostomisleci. Jožefova sobana je bila temna, prostorna, on pa je tudi znal molčati, kakor grob. Odslej se jim je bolje godilo; dohodki, dasi tudi skromni, so nadkriljevali stroške, in ko se mu je rodila hčerka Anica, privoščili so si že sobotnega peciva, vina in še marsikaj drugega. Dva sina sta bila že takrat trgovinska pomočnika, najmlajši pa je šel v šole ter postal učitelj nekje v spodnjih krajih. Jožefu je bilo dokaj do tega, da so se sinovi izurili v vednostih, zato pa se je toliko manj brigal za Anico. Sam jo je naučil nekoliko čitati, mati pa plesti čipke ter šivati in s tem je bila odgoja končana. Anica je bila popolnoma prosta. Po cele dneve je tekala po gričih za pastaricami ter pasla tudi sama, brodila po vodi ter plezala na drevesa — prav takó, kakor drugi

vaški otroci. Spoprijateljila se je z vsemi dekleti in to prijateljstvo se ni pretrgalo niti takrat, ko ji je mati umrla in je ona, petnajstletna deklica, postala gospodinja. Takó sta se spoznala z Adamom. Njej je bil všeč tihi, skromni mladeneč, s prijetnim, skoraj dekličjim obrazom in plavimi, jasnimi očmi. Zaljubila se je vanj, ker razven Šmula, ki pa je v vrlinah daleč zaostajal za svojim tekmečem — ni poznala mladeniča svojih let. Toda priprosti Adam ni bil dovolj bistroiden, da bi razumel, kaj se godi v srcu mlade deve, dà, še slutil ni tega. Ko je prišel od novačenja z belim listkom za klobukom ter se vstavil z drugimi v krčmi pri Jožefu, našel je Anico v mračni pivnici. Bila je žalostna. Mladeneč, žalosten, da je izgubil življenja prostost, je celó opazil, da je jokala. Sočutno jo prime za rokó ter se skloni k njenemu plamtečemu licu.

„Adam! Adam!“ zašepeta s krčevitim stokanjem, stiskajoč vsa prevzeta njegovo trdo roko; „kaj bode z menoj, kadar ti odideš, kakó naj te pozabim?!“

Adam je stal kakor od strele zadet; v glavi se mu je vrtilo, v prsih močno zatripalo na odmev teh besed, ki so takó močno, strastno zazvonile iz teh mičnih ustnic. Ni gledal, da stoji pred njim židinja, od katere ga loči vera in šega; videl je samó zalo, mlado devo, takó ljubeznivo šepetajočo njegovo imé. Sam ni vedel, kakó se je zgodilo, da je ovil rokó okrog vitkega pasú ter pritisnil k sebi

razbeljeno glavico, obkoljeno z dolgimi kitami. Devine roke pa so krčevito objele njegov vrat.

Od tega trenutka je vzrastla njuna naklonjenost v ono nestanovitno čutilo ljubezni, ki se navadno v kratkem ohladi, zapustivši za seboj ali sovraštvo, ali popolno hladnost, nikdar pa ne tih, blažen spomin. Često sta se shajala, ne vzbujajoč s tem nikjer kake slutnje. Mlada, nerazsodna deklica se je udajala svoji strasti, ter ga skoro prisilila k ljubezni. On se je čutil pri njej slabotnega, nadvladovala ga je, omamila z bleskom svojih črnih očij in njena udanost ga je držala zvezanega z nekako čarobno močjo. Le poredkoma ji je govoril o svoji ljubezni, zato pa je govorila ona več „o njuni prihodnosti“, trdno odločena postati kristijanka. Ko je potem Adam na jesen odhajal k vojakom, ni se mu več videla takó čudna njuna združitev in videč njeno žalost, je celó sam začel verjeti v svojo ljubezen. Starišev ni imel, pač pa jednega brata, Martina, in takó se je čutil popolnoma neodvisnega. Nihče njiju pa ni mislil na ovire, katere bi se jima stavljale na pot. Toda Adam, dospevši k vojakom, je začel trezno premišljevati in spoznavši, da je postopal nespametno, je sklenil, da ji izbiye iz glave vse te nepremišljene načrte. Vsled spremenjenega življenja in strogega vojaškega reda mu je v spominu kmalu obledela podoba mlade židinke, zapustivši tam le nekak prijeten spomin, ki ga je pa navzlic temu vedno vznemirjal.

Toda čez tri leta, ko se je vrnil v svoj rojstni kraj ter čul z nova te strastne besede, čutil mehko tujost v njenih dolgih kit na svojem licu, je pod uplivom pogleda njenih magnetičkih očij njegov trdni sklep zopet naredil prostor prijetni slabosti, katero je čutil v njenem obličju. Trudil se je sicer na vse načine, izmotati se iz te čarobne mreže, toda moči ni imel reči jej v obraz, da se moti o njem in naj se torej ogne misli, katera se je mogla roditi samó ob času mladostne nerazsodnosti in slepila samega sebe. Saj, kaj bi to moglo biti nego táko slepilo vsa ta njiju ljubezen?! Njemu je bila to samó kratka prijetna mrzlica, ki se začne z vročino, pa konča s hladom. Toda poguma ni imel, da bi ji odkril njeno blodnjo, katera, kakor vidi, mu še sedaj dela blaženo razkošje. Kakó ji pa hoče tudi reči, da v tem srcu, kamor ona meni-uložiti blaženstvo célega življenja, kjer meni zagledati svoj raj, ni za njo drugega nego mali prostorček, kateri ji je pa vendar na veke obljubil v usodepolnem trenutku?! Ta obljuba stoji sedaj kakor stražnik pred njim, opominja ga ter mu kliče v spomin besede božje zapovedi: „ne laži!“ In to ga znova veže k njej. Čuti njeno vroče dihanje, posluša njene besede, v katerih se razodeva vsa njena ljubezen in udanost, ter začne že verjeti, da mu je namenjeno takó, da bi se zvezal ž njo in znova ga prevzame ono čutstvo, katero je odnašal pred tremi leti iz te doline. To čutstvo ni sicer več takó vroče;

ker čas ga je nekoliko ohladil in tuči drugi utisi in občutki so že zavzeli njegovo mesto, vsekako pa ni izginilo in sedaj je združena v njem vsa mehkota in slabost njegovega neodločnega značaja.

II.

Mladi dosluženec, Adam Gregoš, čez tri leta prvokrat prenočuje pod rodno streho, toda spanec noče prileteti na njegove omedlele oči. Petelini so že davno odpeli, pa on še ni zatisnil očesa, prevračajoč se nemirno za pečjo, kjer mu je dobrohotna svakinja postlala. Ali mar neprivajena postelj, ali učerajšnji razgovor pri Jožefovem vrtu odganja od njega spanec? „Bog, Bog!“ vzdihva, sedeč na postelji, „kakó sem se veselil tega časa, — a kaj bo zdaj...?! Mislil sem si, da se je ona že omožila ter pozabila me — ona pa, kakor bi se bila ločila pred tremi dnevi... Kar čuditi se je njeni zvestobi“. Dasi mu je njena stalna, čudna ljubezen nekoliko neugodna, vendar čuti nekaj takega, kakor takrat, ko sta si prvokrat zamenjala nežne besede. Nekoliko mu je tudi všeč njena udanost. Kot človek, preobložen z delom, ni imel časa misliti na ljubavne spletke, in k temu je bil še nekoliko preboječ, torej mu je še bolj čudno, da Anica toliko drži nanj. „Oj, ko bi ona bila kaka kmečka hči, nù, kakó rad bi jo vzel, toda takó — kaj porčejo ljudje k temu?“ si misli ter gleda v okno,

kjer se že začenja daniti. „Toda, ima me takó rada, kakor sebi enakega. Pa tudi zala je, kakor malo-
ktera; toda kaj, kaj poreče k temu Martin?“

„Dà, kakó se konča vse to? Nemara bi bilo najbolje, ko bi zaupal to stvar Martinu — nemara mi bo znal svetovati!“ pride mu konečno v misel in zdi se mu, kakor bi se mu zjasnilo v duši. Dà, povedati mu hoče odkritosrčno vse in naj on odloči, njega bo ubogal, kakor očeta. Že itak mu je učeraj nekako omenjal, da sedaj bi se moral oženiti, ker se nima prav kam deti. Predno je šel k vojakom, je služil za hlapca in tudi sedaj bi dobil službo, toda vedno menda ne bo služil! Dela najde dovolj tudi ko se oženi — in z žensko na strani baje človek lože dela, ker ni takó sam, kakor kol v plotu.

Pomirivši se nekoliko s temi mislimi, je Adam proti jutru zaspal s trdnim sklepom, da jutri pové vse bratu in kar on poreče, to tudi stori. Martin je za šest let starejši od njega ter jakó razsoden človek, njega že sme poslušati.

Toda komaj nekoliko zaspí, že ga prebudi gibanje v hiši. Martin je že hodil okolo živine, sva-kinja pa se je sukala pri ognjišču, popevajoč po-
božno jutranjo pesem. Ker se je Martin odprav-
ljal v cerkev, morala se je požuriti, da je bil za-
jutrek o prvem času na mizi. Druge krati zajtr-
kujejo tudi oprazeno juho, toda v praznik morajo
biti mlinci, politi z ocvirki.

Komaj je pokukalo solnce čez vrhove, že se napotita Martin in Adam proti vaški cerkvi. Gregoševa kočja je bila kakor pripeta k griču, obraščenemu z bučami; od nje se je odpiral jasen razgled po vsi okolici. Po dolini, na koje sredini se je dvigal nevisok grič in na njem, kakor na straži Jožefova kočja, bile so videti čedne hišice okoličanov, kakor razmetana jabolka. Jeden del teh kmetij je bil ločen od drugega s travniki, ki se je vspenjal po griču, pod katerim je na drugi strani ležala vas. Bilo je že pozno v jeseni; na griču in vrhovih dreves bila je videti slana, ki pa je urno izginjala pred solničnimi žarki. Adam je šel molče poleg brata, le na pol poslušajoč njegovo pojasnilo o letošnji letini in jesenski setvi. Ko sta takó korakala skupaj, bi bil marsikdo v njih spoznal brata, dasi sta se zeló razlikovala. Martin je bil manjši, vsled težkega dela sključen naprej, Adam pa raven kakor sveča. Tudi lice prvega je bilo postarano, prepreženo z vraskami, — zató je bil videti dokaj stareji, nego je bil v resnici, kakor je to navadno pri večini delavnih ljudij. Adamu pa so še le ravnokar jele rasti pod nosom majhne brkice, ki pa so danes padle pod ostro Martinovo britvo kot žrtva predsodkov. „Kakó zal je postal!“ misli si Martin, ponosno gledajoč bratovo lice, katero je po tej izgubi pridobilo zopet nekdanji dekliški izraz. Tega mu ni zatrlo ni vojaško življenje.

Martin ni bil vojak. Ko jima je oče, stari Gregoš, umrl, se je na posebno uradno dovoljenje oženil, kajti mati je bila slaba ter je bolehalo od onega časa, ko je položila že doraslo hčer v grob. Mala bajtica, par oralov polja in travnik, bilo je vse gospodarstvo in še na to so komaj čakali bratje rajnega Gregoša. Martin je z ženino doto izplačal stricem njih delež ter začel gospodariti na svojo roko. Toda polja je bilo malo in komaj bi bili imeli ob čem živeti, ko bi Martin ne bil znal drugače pridobiti denarja v hišo. Kakor njegovi sosedge, je tudi on jel strugariti lopate in kuhinjske žlice, katere je potem v nedeljo nosil v mesto, a zadnje čase tudi k Šmulu v vas, kateri je začel z njimi trgovino. Nekateri so sicer šli za delom na Dunaj, v spodnje kraje, dà, tudi preko meje, toda Martin se je rajši držal svoje kočice, nego bi šel po svetu. Vzlasti odkar se mu mali Janko nasmehava iz zibelke, ne zapustil bi kočice za ves svet.

Zdaj ga je Adam začel skrbeti. On bi ga sicer rad videl pri sebi, tudi žena bi ga hvaležno oskrbovala, toda vsakako mora on omisliti si drugačno stališče. Še takrat, ko je bil Adam „na vojski“, sta z ženo večkrat premišljevala o tem ter tudi imela načrt že gotov, — samó, ali on privoli v to? Najbolje bo, sprijazniti ga kmalu z načrtom, pregovoriti ga, predno se še ne odloči k čemu drugemu.

„No, Adam!“ obrne se Martin nakrat k bratu, ko sta imela že dober kos pota za seboj in še ta ni spregovoril besede. — „Zdaj imaš, hvala Bogu, pred to vojaščino mir, zdaj lahko pomisliš na kako gospodarstvo. Najbolje bo, če se že to jesen oženiš“.

„Že sam sem mislil na to“, odvrne Adam, gledajoč nekam v stran; „toda čemu se oženiti, ko pa nimam kam peljati svoje žene? Bolje bo, če še počakam ter si poiščem kak gotov zaslužek. Nemara bi bilo dobro, poprašati v mestu? Tam bi se lahko nastanil kot gostač — —“

„Ali imaš že katero izbrano?“ upraša Martin, videč bratovo dobro voljo ter po strani pogleda njegovo lice. Bilo je sicer rdeče, pa se ni dalo nič uginiti ž njega.

„Kaj bi neki?“ odvrne z negotovim glasom „vsaj imam še dovolj časa“.

„Nū, to je prav, Adam!“ spregovori Martin veselo. „Jaz sem premislil nekoliko to stvar te vem za neko mesto, kjer bi se mogel priženiti. Dekle je sámo z očetom“, je nadaljeval, ne gledajoč, da ga brat ne posluša. „Imata kočo in par oralov polja; bil bi takoj gospodar. Gotovo bi se ti godilo bolje nego meni“.

Adam je molčal. Še pred par urami je imel dobro premišljeno vse, kar je hotel povedati bratu, zdaj pa ne more besede spraviti iz stisnenga grla. Jezen je sam ná se za to slabost. Nakrat, šibajoč

s tanko leskovico po namazanih škornjih, srčno dvigne skloneno glavo:

„Čuj, Martin!“ pravi nekako skrivnostno, pri našem polku je bil mladič iz spodnjih krajev, ki je bil zaljubljen v — židinjó.“

Martin se jako začudi temu obratu v dose-danjem pogovoru ter se porogljivo nasmeje:

„Jojha, najbržé v kako mrho! Ali res ni poznal čednejšega dekleta na svetu?“

„Toda ona je bila čedna in zala — jako zala! In hotela sta se vzeti....“

„On in židinja? Nù, da bi ga....“! zakolne Martin, ne zapazivši, kakó je bratovo lice zbledelo, pa zopet zardelo. „Ali ga niso ubili njegovi so-rodniki?“

„A zakaj? Je-li mari to tak greh, če si vza-nemo njega, ki nam je ušéč?“ jame mu ugovarjati Adam. „Vsaj bi ona potem ne bila židinja, marveč kristijanka. Zapustila bi sorodnike, očeta in tudi mero“. . . ogreva se Adam, pozabivši, da pripo-sleduje bratu le v priliki.

„Poznati je treba ta vražji rod! Najpoprej da Krista Gospoda, potem svojega očeta. Jaz bi takega človeka ne hotel ní videti, ko bi tudi bil moj brat, ki bi vzel táko!“ razsrdi se Martin, ne sluteč, da vsaka njegova beseda sega na dno srcá Adamovega.

„A ko bi ji bil obljubil, da jo vzamem, bi li mar smel prelomiti obljubo?“ . . .pravi Adam s

tresočim se glasom, toda z neko odločnostjo v duši, pred katero postava zblaznele deve beži v daljavo.

„Beseda, ki jo damo paganu, nima veljave pred Bogom!“ ponavlja Martin napačen izrek, ki ga je nekje slišal, ter urno dostavi: „Vsaj bi tudi stariši v zemlji morali prekleti takega sina, da ne bi imel božjega blagoslova“.

Adam molči ter si niti ne drzne dvigniti glave, da ne bi se srečal z bratovim pogledom. V duši se mu vzbudi nekako sočutje — pa le za trenutek: kmalu se zopet pomiri. „Vsaj sem vedel to“, misli si, „in kaj jaz morem za to, če je ne smem vzeti! Saj si je to le ona umislila. . . A čemu bi si imela ovirati srečo drug drugemu? Ona naj vzame Šmula, a jaz — jaz si tudi najdem sebi enako“.

„Dober odvetnik bi bil iz tebe, Adam!“ smeje se starejši Gregoš; „takó si jo povedal, kakor bi iz svoje duše govoril. Pa glej! kakó je danes pot kratka: že vidim cerkveni stolp! . . .“

Ko sta šla po tej poti iz cerkve in vasi, Adam že ni bil več takó zamišljen in njegove modre oči so veselo gledale v svet. Sedaj so ga prevzele popolnoma druge misli. Premišljeval je, kakó so ga ljudje gledali, ko je šel — takó po vojaški — okolo oltarja in kakó so dekleta radovedno stikala glave skupaj, nekaj šepetajoč. Govorile so bržkone o njem. Dobro je videl, kakó so ga spremljale nji-

hove oči in to ga navdaja s ponosom. Opazil je, da bi bil marsikateri ušeč, če prav nima koč, sploh ničesar. Anica mu že skoro na misel ne pride. Tri leta je ni videl in utisi, njej prijazni, s katerimi je odhajal, so že davno obledeli ter napravili prostor drugim. Učeraaj so ga sicer te bedaste besede pripravile znova v položaj davne dobe in tudi on sam je bil pri tem takó po otročje smešen. . . „Jojha! kak bedak sem!“ misli si in skoro bi se temu glasno nasmejal. „Kakó mi je le moglo to priti na misel?! Zares, slutim, da mi je začarala. In ko sem jo učeraaj videl, sem bil znova očaran“.

Sedaj se več ne boji. V cerkvi ga je sicer nekoliko mučilo, kakor bi neprestano slišal očita-joče besede. Toda izmolil je očenaš, a potem popil pri Šmulu kupico žganjice in precej mu je to prešlo. Sedaj mu je vse jedno, naj Anica reče, kar ji je ljubo, — on se ne prikaže več blizo njenega praga.

Martin rezko koraka za njim, maha z zakriv-jeno palico ter pomiče klobuk z jedne strani na drugo po mastnih laseh. Dobro volje je, v vasi se je sošel z znanci, pa so jo zakrenili nekoliko k Šmulu.

„Hej Adam, kje so tisti časi, ko sem jaz hodil tukaj v vas za Andrejevo Beto!“ jame govoriti bratu ter se vzravna po koncu, takó kakor bi bil še mladeneč. „Bilo je o pustu, a snega in vode, da je bilo groza. Nič se nisem strašil tega.

A kaj še, ko so se vaški fantje spustili za menoj! Šli smo kar križem po vrhah in jarkih, ne po cesti! Škoda pa je res bila trgati škornje za njo; takoj po veliki noči je vzela ónega švedrastega Zemana. No, prav je storila; on ji lože kupuje lepo obleko nego jaz. A moja Anička je tudi dobra gospodinja“.

„Ali si z Beto nista obljubila, da se vzameta?“ upraša Adam radovedno.

„Primojdunaj, tega pa ne! Ali misliš, bedak, da se mora vse izpolniti, kar se obljubi? Hajajaj! . . . Pri vojakih, tam je drugače, toda pri takih“ . . .

Martin in Adam začneta sedaj dolg razgovor o vojaščini ter niti ne opazita, kako se jima uniče pot pod nogami. Adamu je lahko — takó lahko v duši. Solnce lepó obseva griče in greje navzlic pozni jeseni. Ovenéla trava je žolto pobarvana, griči so prazni in goli; samó livade, katere je močil potoček, so razcvetle od modro - rdeče resede. Pózna ta cvetica stoji ravno po koncu ter obrača glavico proti solncu, pa trese se ji tanko bel belce, ker se ga je dotaknil nočni mraz. Če le dotakneš, že ti cvet omahne v žolto travo. lahko je uničiti tak cvet!

Pot drži zdaj mimo potoka, naravnost čez livade. Na koncu livade, takój v prvi hišici na desno, stanuje Adamov krstni kum Jurij Lučina. Udovec je; žena mu je umrla na jetiki ter zapustila samó jedno hčerko. Ima lepo kmetijo, toda rad zahaja v vas in na bližnje sejme in gospodarstvo

se topí v steklenici, kakor pomladni sneg.

Pri potoku, ne daleč od Lučinovega stanovanja, je stala deklica ter umivala posodo. Bila je še prazniško opravljena, le čeveljcev ni več imela na nogah. Slišala je, da nekdo prihaja po cesti, in dvignila skloneno glavo, da bi videla, kdo se bliža. Bila je gibčne, nežne postave, kakor dekletce šestnajstih let; a njeno lice bilo je blede, belo, skoro otročje in velike sive oči, kot gorski studenec, so plaho in nedolžno zrle v svet. Ko pa se ji male blede ustnice naberejo na smeh ter se po licu prikažejo male jamice, se zasveté na modro pa precej na to zakrijejo z nežnimi trepalnicami. Poprej, nego prideta brata k njej, pobere umite lonce ter oddirja.

„Hej, Betka!“ zakliče Martin ter mašne s palico. Ona obstane, ozré se ter kmalu izgine skozi nizka vrata.

„Kdo je ta?“ upraša Adam, strmeč za ubeglo

je ne poznaš? To je Betka, botrova hči. . . . .
o si odhajal, bila je še otrok, sedaj pa je že za možitev. — Kaj, ko bi stopila nekoliko k Lučinu. Lahko govoriva tudi z Beto“. . . nadaljuje Martin nekako potuhnjeno, naglašujoč zlasti poslednjo besedo.

Adam privoli. Stopita v hišo na Lučinovo veliko veselje, ki se je rad zabaval, če se je imel s kom. Za trenotek vstopi tudi Betka in čez malo

časa se jame pogumno razgovarjati z Adamom, igraje se s cveticami, stoječimi v mali kupici. Sama ni vedela, kakó so za nekaj časa prišle v Adamove roké, ali jih je vzel sam, ali mu jih je dala sama. . . . .

Martin in Lučina se pomenljivo zasmējeta, ko si je zatikal Adam priprost šopek za trak na klobuku ter ponovita ta smeh še enkrat, ko sta se Gregoša že odpravljala na pot.

„Adam! ali bi mogel priti jutri pomagat posekati nekaj jelš“, obrne se Lučina k Adamu. — „Teško mi je, ker nimam nikogar, ki bi mi pomagal; vsaj nimaš menda tako nujnega dela?“

Adam mu obljubi in ko sta bila že na griču, se še enkrat ozré na hišico v dolini; v vratih se prikaže bel robec, ki pa je takoj izginil. Adamu je bilo čudno pri srcu, ko se spomni plahega pogleda teh jasnih očij, iz katerih je odsevala nežnost in nedolžnost. „Anica je zalša“, pride mu nehoté v misel, „toda Betka je kakor makov cvet. . .“

„Veš, o čem sva že premišljevala z ženo?“ reče hipoma Martin bratu. „Ali bi ne bilo prav, ko bi se ti in Betka vzela? Stari bi ne nasprotoval; sam mi je onokrat pravil to. . . Če ga včasih tudi srka, to te še ne sme splašiti; imel boš vendar svojo kmetijo. Nú, kaj: ali pojdeva v svate?“

Adam je isti čas popravljajl svoj šopek, zató nič ne odgovori, marveč se samó nasmēje — pobesi oči, kajti šla sta mimo Jožefove krēme.

Bratove besede so v pravem trenutku padle na Adamovo srcé, ki se je začelo topiti v goreči udanosti do nje, katera mu je pred kratkim časom stala pred očmi. Misel na ugodno, dá, kakor si je predstavljal, brezskrbno življenje, je jako pospeševalo rast te cvetice — ljubezni, katero se je zamán trudila zasejati zgovornost in udanost dekleta, sanjajočega pod nizko Jožefovo streho o sreči in nekakem drugem, ugodnejšem življenju.

Adam je bil izmej takih značajev, katere però ljubljene Preissové *) prav mično slika v mikavnih „Obrazkih“, o katerih ona sama pravi, da so to navadno slabi, mladi značaji, katere majajo semtertje ravnokar nastali utisi, na kojih površju pa ostane vedno poslednji, najnovejši utis.

III.

Pri Jožefu je tiho; zopet je nedelja, kmetje sedé doma; v nedeljo ne zahajajo v krčmo, vsaj je tudi ob delavnikih le slabo obiskovana. Jožef sedi pri mizi ter si gladi dolgo sivo brado; časih pogleda po strani na hčerko, ki marljivo šiva. Sedi globoko sklonena k svojemu delu z obupom na licu in polni rdeči ustnici se ji bolestno treseti. Vznemirjeno srcé ji nemirno bije v prsih ter ovira pravilno dihanje.

„Anica moja, čemu se takó braniš tega Šmu-

*) Gabrijela Preissová je člana češka pisateljica, s katero kmału seznanimo svoje čitatelje. — Uredništvo.

la?“ reče Jožef in videti mu je, da je ganjen. „Premisli si dobro, kako srečo odmetaš od sebe! Toda ne — ti me boš ubogala, ker jaz sem že obljubil, da boš njegova žena. Anica, glej, jaz sem že star, sem samó od danes do jutri in ti potem ostaneš, kakor ona lipa na griču — sama. Tvoji bratje so daleč, na nje se ne zanašaj. Šmul te ima rad, dobro ti bo pri njem. Star sem, Anica, mogoče, da prav kmalu ostaneš sama....“

Glas se strese Jožefu pri poslednjih besedah ter reže deključjo dušo. Čuti se slabotno proti starcu; solzé pomilovanja se jamejo zbirati na dnu srcá ter preté, zaplaviti ono čustvo, radi katerega je nastalo to kljubovanje. — Toda to čustvo zmagá znova ter jo spodbuja k daljši borbi.

„Ne morem, oče!“ zašepeta komaj slišljivo in pridržane debele solzé se ji ulijejo iz oces; — „jaz sama ne morem za to, da ga ne ljubim.... Nikdar ne bom imela mirú pri njem, niti mi bode pri njem dobro, ker tudi on sam ni dober. Samó radi tega, ker takó slabo sodi kristijane“ — nadaljuje — „kakor bi oni ne bili naši bratje“.

Jožef osuplo pogleda hčerko, sedečo na klopi. Njeno lice je sedaj popolnem mirno, kakor bi bila izrekla nekaj čisto naravnega. „Kje so se vzele te misli v njeni glavi?“ začudi se, prestrašen nad to novo črto njenega značaja. „Čemu se je spodtaknila ob sovraštvo, ki loči Izrael od kristijanov?“

„Ne vém, kaj ti daje povod takó govoriti?!“

oglasi se bolj porogljivo nego jezno. „Da so oni „naši bratje!“ Ko bi te tvoja mati čula to reči!“

Anica dvigne po koncu čedno glavico: „Mati so radi imeli kristijane!“ odvrne z nekako zadovoljnostjo.

„Mati so radi imeli kristijane!“ poroga se Jožef zdaj že precej jezno. „Kaj vse ti še ne pride v glavo? Mogoče, da je bila prijazna ž njimi, a to le takó „na ok ó“, ker je vedela, da imamo dobiček od tega. Kajti skrbela je za-te, da bi tudi ti imela svoj košček kruha, kadar naju ne bo več. Ko bi bila vedela, kakó zdaj plačuješ najino skrb! Ti nitj ne veš, koliko sem se jaz trudil za-te...“

Jožef ustane od mize, pristopi k postelji ter izza bruna nad njo, iz male razpokline, katere še ni opazila doslej, izvleče mal zavoj. Položi ga na mizo in ga s tresočimi rokami jame odvijati ter dene potem njegovo vsebino pred osuplo hčerko. Bili so papirji svitlo-zelene barve, Jožefovo prihranilo, katero se je v rokah ljudij podeseterilo. Sedaj ga je razgrinjal pred hčerko.

„Pojdi sem, dete!“ reče radostno, — „to vse bo tvoje, če se omožiš po moji volji. Poglej: vsak teh papirjev je stotak, jeden, dva, tri do deset! Za-te sem gospodaril, tajno razposojeval, jemal najvišje obresti in marsikateri žulj so oni veljali kristijane.... A vse za to, da bi ti bila srečna...“

Anici se zavrti v glavi: želja po novcih, lastna vsemu njenemu národu, jame jo premago-

vati, ko ugleda nakopičene stotake. Toda premagalo jo je čustvo ljubezni k bližnjemu, katero so vzbudile v njej modre Adamove oči, — a zadnje besede očetove so ji popolnoma ogrenile njegovo počenjanje. „Marsikateri žulj so oni veljali kristijane....“ ponovi se ji v duši. Žulji onih, katerim bi ona imela postati sestra!

„Nočem jih in ko bi me le še silili, rajša grem po svetu. Oni me gotovo sprejmejo, ne zapusté me....“

Siva Jožefova brada se je zeló potresla pri teh devinih besedah; zadnjih niti ni več slišal. Le toliko vé, da hči zametuje sad njegovega truda. To ga razburi. Skoči k njej, pograbi jo za okrogle rame in z vso močjo sedemdesetletnega starca sune k nizkim vratom. Ta se odpró in ona omahne k steni.

„Pojdi, pojdi, nečimerni otrok! naj te moje oči ne vidijo več, dokler ti bodo take misli rojile po glavi; naj te ne vidijo....“

Anica se vzravna po koncu ter zagori odločnosti. Iz sobe še vedno zveni besni Jožefov krik, toda ona ga ne posluša. „Pojdi!“ rekel ji je in ona ga uboga — saj je bila že davno pripravljena na to pot! Stopi v pivnico in urno zaveže v robec svojo obleko. Nič drugega ni vzela s seboj nego óno obleko, v kateri je obljubila srcé Adamu. Ne da bi se ozrla k izbinim vratom, prekoraka vežin prag ter odide izpod strehe, — in

čudno! takó nekako lahko ji je pri srcu. Kakor bi že zares nastopila pot, o kateri je sanjala v trenutkih ljubavne vročnice in katero ima prehoditi na njegovi strani.... „Dà, k njemu pojdem, ker me je lastni oče izgnal iz hiše!“

Urno ubere pot doli k gričem k Gregoševi koči; nikjer ni bilo videti žive duše. Ne sramuje se prestopiti vežinega praga ter ostane pri izbinah vratih. V vsem stanovanju je bilo tiho, nekako pusto. Takoj jo prevzame tesnota in strah: „Kje je Adam, da ji ne pride naproti?“ šine ji misel po razgreti glavi in dihanje, ki je za trenotek prenehalo, zopet burno dviga prsi. Saj ga že takó dolgo ni videla! V tem, ko se ona bori za njuno ljubezen, ko snuje načrte za njuno prihodnost, pa hodi on Bog vé kod... Čudnja slutnja jo špreleti. Naglo odpré vrata — v sobi ni nikogar, samó mala pestunja, oprta ob zibelj, — dremlje....

„Kje je on, Adam!“ zakliče skoro kričeč v prestrašeno dekletce ter upira vanj plamteče oči.

„Jaz ne vem — gotovo so šli vsi v vas“, odvrne ter čez trenotek dodà: „Povedati jim hočem, da ste jih iskali“.

„Ni treba, saj jih sama najdem“, reče Anica, ter gre vsa zmedena ven. Njene duševne moči so že močno oslabele. V ušesih ji je jelo zveneti očetovo tarnanje, pred očmi pa, kamorkoli je pogledala, so se ji delala velika kolesa ter se grozno urno vrtela. Hotela je jokati, pa ni mogla. Napa-

dejo jo bojazni, pomilovanje, kes — toda, kar takó ji ni bilo mogoče vrniti se domov, da ne bi spregovorila z Adamom besedice. Neodločno obstane pred vrati.

Iz bližnje hiše priteče mlada deklina ter se napoti k njej. Šla je z nekakim naročilom k teti, bivajoči na livadah, ter klicala s seboj Anico.

„Pojdi, bove vsaj videle, kaj delajo pri Lučinovih; videla sem iti tjakaj Gregoševe — tudi Adam je šel — —“.

„Kam je šel?“ zakliče Anica naglo.

„Nù, k Lučinovim. Vsaj je tam vsak dan in danes so šli že nemara v svate“.

„To ni res!“ zavrne jo Anica in smrtna bledica pokrije jej lice.

„Zakaj pa ne? Adam si ne more želeti kaj boljega; kmetija je dobra in Betka, kakor bi jo naslikal“.

Anici je srcé takó močno udarilo, da je za trenotek čutila grozno bolečino na levi strani. Jeza, pomilovanje, razžaljena ljubezen, a nad vse pa mučna negotovost jo je gnala k Lučinovi hiši. Komaj je pogledala družico in zdirjala po ozki stezi proti livadam. Spametovala se je še le, ko je zagledala hišico, zakrito z drevjem.

„Počakaj“, reče ji tovarišica; „najpoprej pojdive k teti, potem pa skrivaj pod Lučinova okna.“

„Pojdi le sama — jaz te zunaj počakam“.

Komaj je dekletce izginilo za drevjem, jela

je Anica znova teči po pohojeni stezici k Lučinovim. Kri je naglo plala po vseh njenih žilah in vse teló lomila mrzlična razburjenost. Iz kopice mislij, ki so ji rojile po možganih, ji je bilo jasno le to, da ne preživi Adamove nezvestobe. Mala okenca pri Lučinovih so bila že razsvitljena ter žarila med drevjem, kakor ognjeni očesi. Anica je stekla okrog vrta, odprla vratca ter se vstopila k steni. Iz teme je dobro mogla pregledati vso izbo. Stari Lučina je sedel obrnen z licem k oknu ter se živo razgovarjal z nekom, sedečim med oknima. Kdo je bil, ni mogla videti, toda glas ni bil Adamov. Anica se oddahne. Z lajšim srcem smukne od okna in hoče iz vrta. V tem hipu zaškripljejo vežina vrata. — Anica se prituhe k plotu. Iz dvora se začujejo koraki — potem od vrat pa šepetanje. Anica je z grozno slutnjo pridrževala dihanje. Šepet se spremeni v polglasen govor.

„Torej si vedela, da se takó konča?“ čuje tresoč, zamolkel moški glas in morala se je oprijeti plotu, da ni padla. Bil je glas, ki je tudi njej takó zvenel....

„Resnica; saj véš, ko si šel prvič od nas, ozrl si se tam na griču za menoj in pravijo, da se taki gotovo vzamejo. . . . .“

„No, jaz sem to vedel že poprej, ko sem se ozrl v tvoje zále oči, duša moja! Takój sem si pomislil, da boš ti jedina, ker sem videl, da ti

nisem zopern. . . . Toda povej mi, duša moja! ali me imaš res takó rada?“

Anica ni čula odgovora, marveč samó nekaj sumljiv šum in blažen smeh. Skoči po koncu ter stiskajoč obé roki, hladni kakor led, k prsom, skloni se naprej. Čudno! sedaj je stala tukaj tiho, namesto da bi skočila med njiju ter odpahnila ga od nove ljubljenske. Stala je tiho ter bila čudovito mirna — samó vsaka nova beseda je delovala na njo, kakor bi jo z batom bil ob prsi.

„Ali nisi imela nikdar katerega rada?“ izprašuje dalje Adam ves blažen; „ali nisi že katerega ljubila?“

„Nikogar, Adam. In ti?“

„Tudi ne“, ogласi se nekoliko neodločno; „ti si moja edina ljubezen na vsem svetu!“

„Ne verjamem ti!“ nasmeje se ona. „Saj se ti je oni dan zareklo, da si imel neko deklico. . .“

„Zares ne“, zlaže se znovič in glas mu je zvenel še bolj negotovo nego prvokrat, kar pa je Anici delalo čudno veselje. „Verjemi mi, duša moja! da doslej nisem ljubil nobene — —“

„To je prav; vsaj bi imel greh, ko bi zapustil katero radi mene, Adam. Jaz bi se bala, da naju obá Bog kaznuje za to.“

Od vrta se ogласi prestrašljiv, divji smeh. Betka zakriči ter omahne k mladeniču. Tudi v njem zastane kri. Iz vrta švigne temna postava in kakor bi hotela planiti med nju, toda premislila se

je, ter jela bežati. Samó ta smeh se ponovi še enkrat, da je kar odmevalo po livadi.

Na pol omedlelo Beto spravijo v izbo, kjer se je kmalu zavedla. Toda ta čuden slučaj je pregnal za ves večer njeno dobro voljo. Vseh pa se je polastila praznoverna slutnja. „Vila je zaukala“ zašepeta Ana svojemu možu Martinu. „Da bi le Bog obvaroval zaročenca nesreče“.

Ko so potem v pozni noči odhajali Gregoševi domov, je Adam, katerega je navdajala neka sumnja in radovednost, ostal nekoliko zadej ter stopil h krčmi. Skozi le na pol zakrito okno je mogel pregledati vso sobo. Jožef je sedel pri mizi, miren, vesel ter ni jenjal kimati, da se je dolgi čopek na njegovi črni kapi neprestano majal sem ter tja. Njemu nasproti je sedel Šmul še veselejšega obraza in poleg njega — Anica. Njeno lice je imelo barvo kakor druge krati, samó ustnice so bile videti polnejše in oči so ji žarele z ónim demonskim leskom, ki je poprej močno vznemirjal Adama.

IV.

Odkar se je Adam priženil k Lučinom, ima stari Lučin dobre čase. Nič ne dela, samó kadar hoče, gre pogledat na polje, ali na skedenj ter mimogredé položi kravam krme, kadar ima Adam kako drugo nujno delo. A čemu bi se tudi pehal z delom, ko Adam vse sam opravi? Boljega zeta

si ni mogel želeti, vzlasti ko vidi, da je Betka srečna z njim. Dà, zdelo se mu je, da se je z Adamom priselil kos boljšega življenja v hišo. On je marljiv, skrben gospodar, dober zet in nježen soprog. Iz Betke je postala vesela ženka: vedno si poje in se smeje ter opravlja uzorno svoje gospodinjstvo. Zares, ko Lučina vse to premisli, zdi se mu po pravici, da je poprej pusto kočo spremenil Adam v nekako lastovičje gnjezdo.

„Ni vam treba delati, oče, zanesite se na svoja mlada“, govori mu Adam često. In on se je zanesel. Vse njegovo delo je bilo, da je nesel časih izdelane lopate na prodaj k Šmulu. Adam je bil vesel, da mu je prevzel ta posel, kajti odkar je Šmul pripeljal v svojo prodajalnico Anico, ga vedno nekaj zbode, ko pomisli, da bi imel iti tjekaj. Sicer pa je Lučina to rad opravljal. Prihajal pa je nazaj vsikdar jako pozno, močno se opotekajoč, toda vselej židane volje. Mnogokrat je zahajal v vas tudi brez lopat in denarja, a prihajal domov dobre volje.

„To je čudna reč“, dejal je nekoč Adam, ko je Lučina bil zopet odšel v vas, „kje neki oče jemlje denar? Čestokrat nima niti groša, a zastonj ga ne nalivajo nikomur“.

„No, gotovo draže prodaja lopate in takó mu ostane marsikateri novčič“, odvrne Betka. „Vsaj se menda ne srdiš nanj, Adam! Star je že, potreben okrepčila.“

Ko je na večer Lučina prišel domov, vesel in smehljajoč, izvleče izza rokava nekaj v robcu zavitega.

„Ana Šmulova te pozdravlja“, reče Betki, „tukaj ti pošilja nekaj sladkorja. Kaj dobra židinja je — — in vedno poprašuje po tebi, ker sta baje bili prijateljici.“

Betka začujeno pogleda dar in Adam pobesi glavo. Betka je bila mnogo mlajša od Anice in samó par besed sta enkrat spregovorili. Adam je bil v zadregi.

„Kaj dobra židovka je!“ ponavlja Lučina. „Moral sem ji obljubiti, da vaju obá v nedeljo privedem k njim“.

„Oh čemu naj bi mi hodili tjekaj!“ oglasi se Adam, urno obračajoč v rokah lopato, katero je stružil, ter sklonivši se še niže k delu. „Vsaj nimamo tam nikakega opravka, posédati pa tja tudi ne pojdemo“!

„Ko bi hotela, tudi delo bi se našlo“, reče Lučina, pometajoč z mize kruhove drobtine, še bolj rdeč v lice nego Adam. „Šmul mi že davno ne dá mirú, da sem mu naposled prodal ono nji-vico „nad Dobom“. Kakó se je postavil! Kar na prvo besedo mi je dal petdeset goldinarjev, dočim ni vredna niti dvajsetih. . . . Vsaj menda nimaš nič proti temu, Adam?“

„Kaj bi neki, vsaj je imetje vaše, lahko naredite ž njivo kar hočete!“ odvrne ta in danes pr-

vič čuti neko nevoljo proti tASTU, uvidevši, da sedi le pod tujo streho. Prihodnjo nedeljo se je brez besede odpravil v cerkev in po maši odidejo vsi trije k Šmulu. Spočetka je bil Adam kaj nejevoljen: za živ svet bi ne bil pogledal v obraz Šmulovi Ani. Ko pa opazi, kakó prijazno se obnašajo proti njemu in ko mu ona že drugič nalije v kupico žganjice, se je tudi njemu razvezal jezik, da je radovoljno podpisal pripravljeno kupno pogodbo, niti povprašujoč po njeni vsebini. Saj je bilo itak načeečkanega nekaj v tujem jeziku, namreč, da Lučina prodaja Šmulu njivo „nad Dobom“ za petdeset goldinarjev, po katere bo pomalem prihajal in da mu jo Šmul prepušča v rabo do Lučinove smrti.

„Oh, kak bedak sem vendar!“ mislil je Adam, mirno korakajoč na večer, nič manj dobre volje nego Lučina, čez grič proti domu. „Kolikokrat sem si mislil, da se bo jezila — ali kaj, toda glej! kakó prijazna je! No, ona ima razum; dobro vé, da nisva bila drug za drugega. In kaj? — vsaj so bile zgolj neumnosti“ . . . . .

Od tega časa sta pretekli dve leti in obé stranki sta se zvesto držali dogovora: Lučina pa je vedno pogosteje zahajal v vas in Šmul mu je kaj rad nalival. Adam je zvesto oskrboval gospodarstvo, trdo delal in jel gubiti ravno hojo. Spoznal je, da ni takó lahko gospodariti. Letina je bila

slaba in naj se je še toliko trudil, vendar ni mu ostalo nič.

Zató pa je Šmul moral imeti dvakrat rodovitnejšo letino. V teh dveh kratkih letih si je očitvidno pomagal. Razširil je trgovino, nakupil živine ter vzel v najem polja. Res, njegov pridelek in nevestina dota za to ni mogla zadoščati, moral je imeti še kako drugo pomoč. On sam se je hvalil, da je podedoval po ujci in mogoče, da ni lagal. V svojih mrežah je imel, kakor so tajno govorili, že nekaj gospodarjev. Pa tudi njegova vnanjost se je spremenila: hodil je boljše opravljen in se debelil. Ana si je najela deklo in v mesto se je dala vsikdar peljati.

Nekega dné odide Lučina v vas, toda na večer ga ni bilo nazaj. Betka je bila zeló v skrbeh zanj in Adam ga gre iskat. Ni šel daleč: tam, kjer se zavija pot okrog globoke potokove struge, najde ga — mrtvega. Bržkone se mu je zdrknila noga na blatni cesti, da je padel v jarek, tresčil z glavo ob kamen in revno poginil. Bil je že star in odkar je prišel v hišo Adam, kojemu je prepustil gospodarstvo, je očitvidno hiral. Ta njiva, rekel je nekdo, je bila vendar le draga! —

Še tistega dné, ko je šel naznanit pogreb, ustavi se Adam pri Šmulu. Šel je z negotovim korakom počasi, kajti prositi je hotel Šmula posojila. Bilo mu je treba novcev za pogreb, za sedmino, a imel je le par krajcarjev pri hiši. Dokler je tast še živel, se je vsemu dalo nekako izogniti.

Šmul je sedel v pivnici za umazano mizo ter pregledoval neka pisma. Ko zagleda Adama, se močno namrači ter se dela jeznega. Da je Lučina umrl, bilo mu je že znano.

„Kaj si mi prinesel, Adam!“ vpraša ga, a niti ne pogleda.

„Nisem prinesel nič ter bi le rajši nekaj odnesel“, odvrne ta, obupno vrteč klobuk v roki. „Prišel sem vas prosit, Samuel, da bi mi pomagali z dvajsetimi goldinarji za očetov pogreb“.

Kaj, dvajset goldinarjev? Ali ste nemara one denarje že vse pognali?“ jame očitati osuplemu Adamu.

„Katere denarje?“

„Katere neki? Inú té, ki sem vam jih izplačal za polje“.

„Aha, ta misli gotovo na onih petdeset goldinarjev za tisto njivo“, domisli se Adam, „a te so že lahko tudi zapili“.

„Jaz ne vém“, reče glasno, „kake račune ste imeli med seboj — toda domóv oče ni prinesel niti krajcarja. Pa radi tega se jaz ne jezim“, pravi mirno, „vsaj je bila njiva njegova, torej tudi teh petdeset goldinarjev“.

„Kaj, njiva? Kakih petdeset goldinarjev?“ odvrne Šmul skoro s krikom, toda na licu mu zaigra potuhneni smeh. Adama jame to jeziti.

„Nú, petdeset goldinarjev, ki jih je dobil od vas za prodano njivo“.

Žid se jame smijati, toda bilo je videti, da je ta smeh le prisiljen. Adam je mislil že jezno odgovoriti na ta njegov smeh, toda spomnil se je, po kaj je prišel, in molčal. Šmul se je še vedno smijal. „Ana! pojdi sim!“ zakliče v sosedno sobo. Pri vratih se prikaže Ana, za delavnik res kaj okusno opravljena; toda bilo je videti, da se je v naglici oblekla, nemara ravno sedaj, da bi on videl razliko med nekdanjo Anico, tekajočo boso na ljubovne razgovore, in sedanjo Spitzerovo gospodinjo. Ko je opazila Adama takó sključenega, z vraskami na licu, skesano stoječega pred njenim možem, prikaže se ji zaničljiv smeh okrog njenih še vedno polnih ustnic. Adam ga je po naključbi videl ter nemara tudi razmel, kajti zarudel je do ušes.

„Čuj, kaj mi govori ta Adam, da sem bajé kupil od rajnega Lučina samó njivo za petdeset goldinarjev!“ huduje se Šmul nekoliko bledejši nego pred trenutkom, „kakor bi ne vedel, da sem kupil ne le njivo, ampak tudi travnik, njive „na Duhu“, „pod Goro“ in „na Nasipih“ in —“

Adam ni vedel, ali se ima jeziti ali smijati neumnemu Šmulu. Hotel mu je pogledati v oči, toda bil je s hrbtom k njemu obrnen ter uprto zrl vén skozi okno. Ana je stala kakor kip, — ž njenega obraza se ni dalo brati nič, kakor bi se to nje niti ne tikalo.

V Adamu se razburi vojaška kri.

„Kaj bode te burke briti z menoj; sem mar res kak mal deček ali kaj?“ vzravna se ponosno ter ostro gleda Šmula — vsaj jaz nisem prišel prepirat se, vi pa mi tu pravite take reči, kakor bi bil res bedak“.

„Kake neumne reči?“ seže mu v besedo Šmul, sedaj že krepkeje mu gledajoč v obraz; „jaz govorim le resnico. Vsaj toliko bedast menda vendar nisi, da ne bi vedel, kaj si mi podpisal! A sedaj se boš še koračil nad menoj, kakor nad psom!“

„Toda jaz nisem podpisal tega kar vi govorite. Vsaj je to vse naše imetje!“

„No, vedi, misliš li, da bi vam kar takó bil tje dal tistih osem stotakov?“ kriči Šmul ves rdeč od jeze in ne dopuščajoč Adamu k besedi, pograbivši neko pisanje z mize. — „Vsaj imam tú črno na belem, kaj sem kupil in kaj ne. Če hočeš, lahko prečitaš“.

„Kaj, če pa tega ne umejem“, odvrne Adam bolj tiho, pogledavši v pismo, napisano v nekakem tujem jeziku.

„No, lejte ga no, ne umeje, prepiral bi se pa vendar rad. Bedak!“

Žid gre iz pivnice ter loputne z vrati, da se je kar stena stresla. Adam postane krotkejši. „Vendar ni bilo treba ga tako razjeziti“, misli si, stoječ še vedno na istem mestu. Kdo vé, kake neumnosti so mu prišle v glavo, a jaz bedak, sem tudi precej kakor sršen“ . . .

„Vsaj se Šmulu ni bilo treba takó hitro razjeziti“, pravi k Ani, ki je ves ta čas malomarno stala, oprta z rokó ob mizo, na Adama niti ne pogledavši: vsaj se jaz nisem prišel prepirat z vami; prišel sem le pokorno prosit, če bi mi ne pomagali za nekaj časa z dvajsetimi goldinarji“.

Adamov glas ni zvenel več takó krepko, marveč obupno, bojazljivo. Ana ga znova pogleda z ónim prezirljivim smehom, ki ga je pred trenutkom takó razjezil, toda sedaj, opazivši ga, zapre le oči ter stisne zobé.

„Ali na dolgo časa?“ upraša ga hladno.

„No, ne — takó dolgo, do žetve. Vsaj, če hočete imeti za to kako pismo, pa ga podpišem“.

„Čemu, vsaj se poznamo!“ reče ona posmehljivo.

Precej na to stopi za Šmulom ter zapre vrata. Čez kratko pa se vrne z denarji v roki.

„Tú imaš sedemnajst goldinarjev; trije goldinarji ostanejo za obresti — tje do žetve“. Adam s tresočo rokó pobere denarje in ko jih je vlagal v mošnjo, je Ana dodala: „A moj mož ti prepoveduje, da ne narejaš kakih neumnostij. Kar se je med njim in Lučinom zgodilo, se je že zgodilo. Vrhu tega pa dobiš še pismo od urada“.

„Ana!“ zakliče Šmul iz sobe, „nalij mu kupico žganjice“.

Adamu je znova skipela kri v lice in ko je Ana nalivala, je ves zmešan zapustil hišo. . . . .

V.

Od pogreba starega Lučina je minolo nekoliko tednov. V koči, ki je po njem ostala hčeri in zetu, se ni spremenilo nič, le Adamu se je zdelo, da je bilo v njej nekako svobodnejše in prijetnejše. Adam je marljivo strugaril lopate (bila je zima, zato ni hodil na polje), ne brigajoč se pri tem za nič, kar se je godilo izven njegove hiše. Ne spominja se več ni onih bedastih Šmulovih besed, ki jih je govoril takrat o pogrebu. Da bi bilo res takó, kakor je žid govoril, zdelo se mu je popolnoma nemogoče, zató si tudi tega ni ohranil v spominu. Imel je dokaj drugih skrbij: namenil je bil oskrbeti nekatere poprave pri pohištvu in to ga je sedaj najbolj zanimalo. A k gospodarskim načrtom so se pridružile še druge, nežne skrbi. . . —

Iz tega tihega pokoja vzdramila ga je nekega dné posebna okoliščina; brat mu je prinesel iz vasi od beležnika nekako pisanje. Adam ga pozorno razvije, obrača na vse strani, toda ničesar ni mogel razumeti: bilo je pisano takó čudno — kakor bi bilo nemško ali madjarsko — pač zaman ga je dobil v roké. Pa si tudi ni lomil dosta glave ž njim; vsaj nima z nobenim nič — ni se s kom prepiral, niti pretepeval. Ko pa mu Martin omeni, da je župan imenoval Šmula, takrat se mu posveti v glavi.

„Nù, zares, bržkone bo to tisto pisanje, o katerem mi je pravil Šmul“, reče brezskrbno. „Ko sem bil pri njem o tastovem pogrebu, pravil mi je vsakovrstne neumnosti, da sva se sporekla radi tega. Rekel je, da mu je rajni tast prodal vse naše polje in travnik in da sva mu tudi midva z Beto to podpisala. Toda on je prodal samó ono njivo za petdeset goldinarjev, pa še uprašali ga nismo, reveža, ali jih je že dobil ali ne“.

„To je napaka, to je napaka!“ odkimuje Martin; „ko bi mu je bil pa vendar-le prodal?!“

„Toda kaj še! vsaj o tem še govorili nismo! Kedaj bi bil tudi prejel denar za nje? Nikdar ni imel groša pri sebi. A bedasti žid je govoril o osmerih stotatih“.

„Ko bi pa le ne bila kaka zvijača pri tem in sedaj bi nam pobrali naše polje?“ poseže mu Beta v besedo; bila pa je takó preplašena pri tem, da se je Adam moral zasmijati.

„Joj, kakó modra si! Misliš, da je to kar takó. Jaz vé m, da naju oče ni hotel oškodovati, torej tudi tega ni učinil. Zaradi teh par stotakov pa bi si Šmul vendar ne hotel pogubiti duše. Za to se jaz ne bojim; to je le taka politika....“

Toda čez malo časa se je prepričal, da ta „politika“ vsekako ni takó neosnovana, kakor si je on spočetka mislil.

Nastala je topla pomlad in kmetje so že jemali v roké pluge in brane, hoteč zasejati seme v

zemljo in ga takó izročiti varstvu božjemu. Prvi dan pomladne setve, kakor tudi žetve, smatra se za praznik; kmet pobožno vzdihujé jemlje plug v roké; takó razpolóžen tudi seje. Adam se tudi odpravlja na polje; toda nekako čudno mu je; nima k temu takega veselja kakor druge krati. Solce je že bilo precej visoko, ko se odpravlja od doma. Njiva, na katero je šel, ni bila daleč, precej za Jožefovo krčmo, radi tega se ni žuril. Toda komaj pride s plugom iz dvora, odkoder je bilo videti polje, naglo obstane: že je oral nekdo na onej njivi. Pokliče Beto, potem pa zdirja tjakaj. In ni se motil; oral je židov hlapec in žid ga je spremljal na vsakej brazdi. V Adamu nad to drznostjo vskipi kri; odpahne orača ter vrže plug iz brazde. Med njim in Šmulom nastane prepir. Obá sta zagovarjala svojo pravico. Žid je trdil, da ima polje že na svoje imé postavno vknjiženo in da je Adam dobil o tem uradno poročilo. To ga je razdražilo še bolj: izdere otiko s pluga ter plane na Šmula. Toda žid je bil na to bržkone že pripravljen, kajti v tem trenutku pritečeta iz krčme dva orožnika. Pa predno sta dospela, ležal je Šmul že okrvavljen na tleh s preklano glavo. Šest rok se je stegalo po Adamu in jeden orožnik ga udari po glavi, da ga je kri zalila. Ravno v tem hipu priteče tudi preplašena Beta in videč kri na moževem licu, pade v omedlevico.

Beto odnesejo ljudjé domov, Šmula spravijo

k Jožefu, Adama pa, kot napadovalca, v ječo. Tu je presedel celi mesec in ko se je vrnil domov, bil je utrujen, postaran za deset let. Sedaj se začne med njim in Šmulom pravda. Adam ga je tožil radi goljufije pri prodaji óne njive. — Žid pa se je branil s kupno pogodbo, pravilno sestavljeno ter podpisano od pokojnega Lučine in Adama. Ker so se vse v njem naznačene reči smatrale za prodane, ostala je Adamu edino le kočá in vedel je, če izgubi pravdo, da pojde tudi ta za pokritje tožnih stroškov. Šmula je branil odvetnik — žid in tudi Adam je moral imeti zastopnika. Pa ta mu ni dajal mnogo tolažbe: Lučina, ki je imel glavno besedo pri tem, je bil mrtev.

Adam je hodil, kakor brez glave, žalosten, razjarjen, a Betka je jokala ter obupala nad prihodnostjo, kakoršno jima je pripravila očetova nepremišljenost. Med njo in Adamom je jela nastajati nekaka hladnost; bilo je, kakor bi se bil navalil na hišo težak oblak. Izginila je ona Betkina dobra volja, ki jo je oživljala še pred letom, ona nježna ljubezen, ki je spreminjala soprogu kočó v dragoceno palačo. Adam je često presedel cele ure, da ni rekel besedice, ter imel glavo podprto ob dlan; ko se je pa oglasil dušljivi ženski jok, takrat je urno poskočil ter zaloputnivši z vrati odšel na polje.

Pozneje, ko se je pravda že nagibala h koncu, se je to neznosno razmerje med zakonskima

nekoliko zboljšalo, Adam ni bil več takó klavern; premagalo ga je sočutje do žene, ki je dvojno trpela. Trudil se je, biti zopet nježnejši proti njej, pa to ni bila več senca one nježnosti, ki ju je nekđaj takó krasno družila. Ona pa je skrbnejše dušila v sebi solzé in takó je njuno stališče postalo vsaj nekoliko znosnejše. Adam se je bil že privadil misli, da pride ob vse in da se mora poprijeti teh načrtov, o kojih je premišljeval, ko je šel z Martinom v cerkev. Toda za njih uresničenje ni čutil, sebi nikakega oduševljenja, nikake moči. Kakor bi se bila njegova duševna prožnost zlomila tam ob ječino steno! Ko ga je mučila težnja po svobodi in po ónem dragem bitju tam v mali hišici, je z divjo besnostjo tolkel s stisnenimi pestmi ob vlažni zid. Zdaj že ni znal več besneti, — v dušo se mu je ugnezdila nekaka malomarnost ter razvijala se vedno močnejše in močnejše. Zdaj že ni mislil več na prihodnost, tudi bal se je ni, njegove misli so se ukvarjale s čisto vsakdanjimi stvarmi, katere se njega niso niti tikale. A kadar so ga napadle skrbi, ni čutil več takó močno njihove teže

VI.

Adam je vedel, da pride na beraško palico, če Šmul pravdo dobi, pa ne samó on, marveč tudi njegova žena. Videl je pred seboj vso prihodnost

— a vendar je pri poslednji obravnavi slišal odlok, ki mu je odvzel sredstva za življenje, takó hladno, kakor bi se to njega ne tikalo. Šmul, ki je tudi bil navzoč, je čakal, da začne besneti, prositi, jokati, toda močno se je začudil, videti ga takó mirnega, kakor bi niti ne bil razumel sodnikovih besed.

Odide iz dvorane na hodnik, pogladi si klobuk ter se napoti proti domu. V mestu je bil semenj; na trgu je bilo polno kupcev in prodajalcev. Adam se pomeša med nje; nalašč išče največje gneče in še celó dobro mu je délo, ko so ga v tej gneči suvali in pehali. Ko je dolgo nestrpno čakal izida pravde, ga je prevzela naposled nekaka prijetna zaspanost — prijetna radi tega, ker je zakrila pred njim vse, kar se je ž njim zgodilo in kar ga pričakuje. Za njo je nastopila radovednost: s posebno pozornostjo je zrl na vse, kar se je godilo okrog njega. Zanimalo ga je vse: krik prodajalcev, kakor pogajanja kupovalcev. „Kaj, ko bi ga nekoliko popil?“ misli si ter se vstavi pri vratih neke krčme. Bila je polna ljudij; pili so, smejali se, govorili ter udarjali ob mize. Zoperni duh žganja in znoja se je širil ven na ulico. Adam že davno ni bil v krčmi in tudi sedaj ga je ustavil ta smrad. Spomnil se je, da isto takó je smrdelo tudi Lučinino dihanje, kadar se je vrnil od Šmula. V tem trenutku začuti nepopisen gnus in

obrnivši pogled na drugo stran, poda se dalje proti vasi.

Bilo je pred božičem. Sneg je na debelo ležal na polju. Hoja je bila težavna, noge so se mu vdirale v sneg, da je švedral, kakor bi bil pijan. V vsem telesu je čutil nekako utrujenost, ki pa mu je bila kaj prijetna. Bilo je popoldne. Solnce je jasno svetilo na belo sneženo odejo, ki se je lesketala, da mu je kar pogled jemalo. „Pa, kaj se neki takó lesketa?“ mislil si je, položivši si rokó na oči, „kakor bi zemlja bila jedna sama iskra; pa to je le voda, zmrzla voda!“ Preko njega prileti tropa vran ter sede ne daleč pred njim na cesto. Niso se ga bale, brskajoč brezskrbno po cesti. Adama je to zanimalo. Obstane ter jih pozorno ogleduje. Dve vrani jameta neprijetno krokotati, ravsati se ter biti se s kriloma. „Še teple bi se rade!“ misli si, kakor bi ga nič drugega ne zanimalo na svetu. „Nù, čemu bi se ne teple? ko nimajo nikakih skrbij. Kadar hočejo, so tukaj, kadar ne — pa odleté. Samó to kvakanje — ko bi ga človek razumel! Vrane vedó za vsak zakopan zaklad, pa ne povedó, ker — ne morejo...“ Odide dalje in ker vrane nočejo zleteti, zaluča klobuk med nje. Preplašene se razleté na vse strani, žalostno krokajoč. On se jim smeje.

Bilo mu je toplo in v ušesjh mu zazveni nekako žvenkljanje, ki ga je spomnilo toplih jasnih nočij, ko je z drugimi pasel konje po travnikih.

Gomazeč po snegu, misli na one čarobno-krasne noči, polne čarobe in mičnosti, da jih ni moči opisati, če jih sam nisi preživel. Ležiš na mehkem, na pol posušenem senu, čegar vonjava te omamlja in ti jemlje zmožnost mišljenja. Čeda se pase po travniku; čuješ samó, kakó muli travo in sedaj pa sedaj zažvenklja veriga, toda ne vidiš nič radi temne, vlažne noči. Takoj za teboj žubori potoček; nad njim bolje slutiš nego vidiš šibka stebila in goste vrhove jelš na bližnji njivi, na drugi strani potočka pa godejo čvrčki. Nad teboj se razpenja širok nebesni obok in na njem migljá zvezda pri zvezdi. Zagledaš se kvišku v to jasnoto in migljanje, in zdi se ti, da ne godejo čvrčki, marveč da so se jele oglašati in popevati te zlate lučice; da ne žubori potoček, marveč v tvojih prsih se preлива nekaj družega urno, mogočno, zabranjajoč ti dihanje ter te dviga, povznaša gori v višino; in to nebó, te zvezde zdé se ti takó blizo, da bi kar rokó stegnil po njih... A tu zazveni znova to žvenkljanje, s početka le nekje v daljavi, nejasno, pa vedno razločneje, da ga naposled čuješ povsem pri ušesih: ono izgubljeno žrebe z zvončkom na vratu je zapustilo pašo ter prišlo semkaj počivat.

Na cesti zares zazveni žvenkljanje; po cesti proti vasi smučejo sani in na njih tri prituljene osebe. Adam se ozre, pa noče se jim ogniti. Sani pridrčé bliže, gonjač zakličé, naj se umakne z

ozkega tira, toda on se samó nekoliko ogleda. Ko čuti, da so že prav blizo, hoče odskočiti, toda v tem ga nekaj sune v bok in on pade v sneg. Urno skoči po koncu, gonjač se obrne ter ga oplazi z bičem po obrazu. S sanij se začuje glasen smeh, — prav takšen, kakor takrat pri vrtu, ko sta se z Betko zaročila.

Bila je Ana Spitzerova, katera, videč ga takó grbastega, v oguljeni srajci, z debelimi vraskami na licu, ki so ga delale nekako bedastega, — se je glasno nasmejala. Pa ne njemu, marveč oni svoji davni, bedasti ljubezni, ki jo je podila s culo v roki k vratom Gregoševe kočee....

Adam zaškriplje z zobmi ter se spusti za sanmi, toda té so bile že precej daleč. Na poti mu udari v nos smrad Šmulove cigare ter čuje, kakó on, boreč se s smehom, pravi (česar pa Adam ne razume): „Smešen prizor! Smešna postava!“

Otrese sneg s srajce ter gre dalje, toda sedaj že z urnejšimi koraki. Na levem licu ga jame nekaj skeleti: seže tje z rokó ter si jo okrvavi. Zopet zaškriplje z zobmi. Torej ne samó, da ga je gmotno uničil, ko mu je izpulil zemljišče iz rok — še telesno ga poškoduje! „Kaj sem mu neki učinil?“ povprašuje sam sebe, otirajoč si lice z dlanjo, s katerega mu je še vedno kapala kri. „A čemu me preganja? . . . In kakó se mi je ona smejala! Čemu se je smejala? Zato, ker sem berač — berač, ona pa je gospá. Berač sem!“ ponovi si še

enkrat ter čuti nekako pomirjenje, ko se imenuje z naslovom, ki označuje najrevnejšo človeško bitje. „Ona me je napravila berača! In Bog gleda na to krivico!“ mrmra dalje in v duši se mu vzbudé grde misli, oglušujoče vero v božjo pravičnost. „Niti Bog ne mara zá-me, a vendar se nisem toliko pregrešil proti njemu. Niti Bog ne mara zá-me, ker dopušča moj pogin“. . .

Ni bil več sam sebi podoben. Misli so mu rojile po glavi, mučila ga je vročnica in kakor bi mu stiskala grlo kaka nevidna, železna roka. Šel je urneje in urneje — obšel vas in ko pride k prvim hišam v dolini, spremeni se mu hoja v tek. Bilo je že mračno, ko zagleda malo hišico na vznožju griča. Drugekrati jo je pozdravljal ukajoč, danes in že nekaj časa sem ga več ne gane, ne vzbuja v njem nikakih blagih občutkov. Pomiri svoje korake, omahuje; ne gre rad vanjo, dasi vé, da ga o n a čaka. Druge krati mu je misel, da ga žena pričakuje, bila takó mila, — danes mu je prava muka. Stoječ pod streho hišice, katero bo moral čez kratko zapustiti, čuti, da ga znova napadajo občutki, ki so ga spremljali na poti proti domu in zopet se ga polasté zmedene misli. Vé samó to, da je uničen — uničen! in verjame, da takó ni mogoče dalje živeti. . . Živeti ni mogoče — a umreti tudi ne. . .

„A zakaj ne?“ zasmee se divje, stoječ poleg stene. Grozna misel mu spreleti po glavi ter za-

temni ves razum in vso razsodnost. Pade v nezavest, a vendar, ko se dotakne z rokó lestve, po katerej so hodili na pod po krmo, se mu roka močno strese. Ozré se okrog — povsod grozopolna tišina in tema. Urno, kakor tat, spleza na pod in tipajoč v temi po gredi, najde vrv, s katero je vezal krmo. Krčevito jo stisne v roko, težko dihaajoč; klepajoč z zobmi ter upirajoč oči v temno, mrzlo, čarodejno noč — — —

V izbi se oglasi nježni otročji jok. . . . .

Iz Adamovega grla prikipí čuden zvok. Zapodi vrv od sebe, zdirja s poda ter plane v sobo. Pri zibelki svojega ravnokar rojenega sinčka pade na koleni ter jame glasno ihteti, dočim mu shujšana roka njegove žene onemoglo počiva na glavi.

* * *

Prerokovanje starega Jožefa se je spolnilo.

Odmev bobna, oglasivšega se pri prodaji hiše Adama Gregoša, je bil le nekak početek k daljšim podobnim prizorom. Ž njim je začel Šmul in njegovi soverci svoje delovanje. Muha se še ne zavé in že je zapletena v pajčevine v pajkovi mreži, iz katere se je težko izmotati — k novemu, mirnemu življenju. Adamu se je to posrečilo: nad propadom gmotne pogube in duševne zaspanosti si je osnoval novo življenje, katero je posvetil ženi in otroku. Mala Martinova kočja je hramek rodbinske ljubezni, posvečen z delom in trudom za vsakdanji kruh.

Dodatek uredništva.

Naša današnja povestica je prevedena iz slovaščine. Kdó ne pozná Slovakov, ki po naših krajih prodajajo razne kuhinjske pripravre iz drata in kositra? Oni sami se imenujejo Slovence, svoj jezik slovenski, kakor mi. Ostali svet jih pa imenuje Slovake, da jih s tem loči od nas Slovencev.

Huda, žalostna usoda je doletela ta žilavi slovenski narod, ki šteje okoli tri milijone duš in živi pod Karpati v severozahodnem delu Ogerskega. V onih letih, ko so Madjarji kovali spletke za splotko, da bi se veleizdajskim načinom ločili od Avstrije in vstanovili samostalno državo, bili so Slovaki trdna opora državi proti madjarskim prekucuhom. To so si Madjarji s srdom v srcu zapisali v dno svoje maščevalne duše. Ko so Madjarji dosegli, da se je prej celotna država razdelila v dve skoro povsem samostojni polovici, začeli so neusmiljeno stiskati ubogi slovenski narod. Slovaki ali Slovenci so imeli srednje in ljudske šole v svojem jeziku, a Madjarji so jih zatrli, imeli so izboren književen zavod „Matica Slovensko“, a Madjarji so jo razpustili in imetje zaplenili. Slovaki se dandanes madjarijo v vseh šolah, v vseh uradih in celó v vseh cerkvah. (Slovaki so katoliki in protestanti). Kdor se drzne v uradih zahtevati le količkaj pravice za svoj narod, ta je panslavist, državi nevaren človek. V obče so Slovaki nezanesljiv živelj, katerega treba pomadjariti, kar zahteva državna korist. Take nazore imá celó madjarska vlada.

Naravno je, da je pri takih odnošajih boj za narodni obstanek silno težak. Narodnih delavcev ni veliko, kajti večina nadarjenih slovenskih mladeničev vzgoji se v madjarskem duhu, da pozneje, ko odrasejo, delujejo proti svojemu narodu za madjarsko korist in slavo. Ono peščico mož pa, ki delujejo za svoj narod v onih ozkih mejah, ki so še mogoče, preganjajo Madjarji na nečuvvene načine. Znameniti politiški

vodja in pisatelj Svetozor Hurban Vajansky je še zdaj v ječi, kamor so ga obsodili madjarski porotniki.

Zató se pa toliko bolj veselimo vsakega ugodnega pojava iz te nesrečne zemlje slovenske. Z radostnimi srci pozdravljamo vsako novo delavno moč na trnjevi poti za blaginjo tega našega dobrega, siromašnega, zatiranega naroda slovenskega!

Zadnjih par let prikazala se je med Slovaki ženska delavna sila, ki utegne proslaviti svoje ime daleč zunaj mej svoje zatirane domovine, katero ljubi z vsem ognjem svoje mlade duše, ki vidi in spozná bedno stanje svojega naroda. To je mlada pisateljica, ki se podpisuje Ljudmila Podjavorinska. Njeno pravo ime je Ljudmila Riznerova in je dvajsetletna hčerka g. Karla Rieznera, evangeljskega učitelja v Gornjih Bzincih (v Gorych Bzinciach) v nitranski stolici (v Nitrianskej stolici). Gospodična pisateljica ima še le kakih 20 let. Pisateljicati je začela menda l. 1890.

Ljudmila Podjavorinská je bila doslej najbrže prvič na tem mestu javno imenovana s svojim pravim imenom, kar smo smeli storiti. Mlada pisateljica se pa nikakor ne smé sramovati, da je njeno pravo ime prišlo v javnost, kajti povestica „Protivja“ („Protivy“) dela vso čast njenemu mlademu peresu in obeta, da ji bodo sledile še druge, morebiti še boljše in bolj dovršene od te. Da smo njeno povestico prinesli v svoji „Slovanski knjižnici“ prvo iz književnosti slovaške, to ji bodi v spodbujó, da nadaljuje svoje pisateljsko delovanje z dosedanjo ljubeznijo in z dosedanjo skrbnostjo. S svojimi dosedanjimi manjšimi črticami in slikami iz národnega življenja slovaškega dokazala je svojo nenavadno nadarjenost in duhovitost, v načinu pripovedovanja pa uprav mojstersko dovršenost, kakoršno moremo zahtevati od dobrega pisatelja. Zató se nedejamo, da bomo imeli še večkrat priliko, razveseliti naše slovensko občinstvo s proizvodi njenega mladega, a nadarjenega in za svoj bedni narod unetega duha.

Povestica „Protivja“ kaže nam v lepi sliki žalostno resnico, kakó židje molzejo narod slovaški. Zató imá povest večjo socijalno politiško vrednost in gotovo je, da vsakemu Slovaku, ki jo čita, vsadi v srcé opravičeno nejevoljo proti najhujšim pijavkam svojega naroda. Zató moremo 20 letni gospodični pisateljici le častitati, da je takó mlada takó častno nastopila pot pisateljskega delovanja za svoj zatirani narod.

Pričujočo povest objavil je „Časopis zabavno - poučny Slovenske Pohl'ady“ v letošnjem 2. snopiču (za februar). Ta dobro urejevani časopis izhaja v Turčanskem Sv. Martinu; urednik mu je g. Jos. Škultéty. Cena 5 gld. na leto.

A Z B U K A.

Z velikim ponosom govorimo Slovenci o raznih prilikah o mogočnem, stotilijonskem narodu slovanskem, ki je mogočno drevo, na katerem zeleni tudi nježna slovenska vejica. In z vso pravico smemo biti ponosni, da smo sinovi mogočnega Slovanstva, katero je božja Previdnost — kakor je dejal slavni Lev XIII. — za nekaj višjega namenila.

Toda Slovani se med seboj še veliko preslabo poznamo! Temu so seveda največ uzrok zemljepisne in politiške razmere, da smo močno ločeni drug od drugega in da je spoznavanje jako težko, mnogemu Slovanu skoro nemogoče. Vsaj doslej je bilo takó, a da bo v prihodnje bolje, to bodi skrb slehernega zavednega Slovana.

Mi Slovenci poznamo najbolje najbližje brate — Hrvate, kajti naš jezik je z malimi izjemami

tudi njih jezik in narobe. Isti jezik govore in pišejo tudi bratje Srbi, a njihovi časopisi, njih književnost so nam malone španske vasi, skoro povsem neznani. Zakaj? — Zató, ker so Srbi ohranili staro slovansko pismo, dragoceno dedščino po svetih bratih Cirilu in Metodu, mi pa pišemo danes z latinico. Edino zaradi tega razločka nam je srbska književnost skoro neznana! In vendar je v srbski narodni pesmi nakopičenih toliko biserov, da bi se jih moral veseliti vsak izobražen Slovenec! Ako nam je pa že srbska književnost takó grozno tuja, kaj naj rečemo šele o bolgarski in o ruski?! Kitajski zid nas loči od nje! In kateri je ta zid? — Cirilica — dedščina po sv. Cirilu in Metodu! Žalostno, pa resnično je to!

Tisti, ki imajo skrbeti za omiko narodovo, se gotovo niso nikdar pobrigali za to, da bi nam odprli studence bogate slovanske književnosti in kulture; še ovirajo nas, ako morejo, kedar sami hočemo priti do njega! Kedar pa oni tega ne marajo storiti, ker v svoji preveliki ljubezni ne marajo, da bi nas okužila tista sloveča kuga, ki je leta 1885. strahovito razsajala okoli staroslavnega Velegrada zató pa sami skrbimo za to, da se nam odpró bogati slovanski studenci.

Ključ k tem studencem je — cirilica, ki jih doslej v našo sramoto skriva našim očem. Res je, da cirilica dela veliko preveč ovire, da slovansko vstočno književnost in kulturo takó slabo po-

znamo pri nas na zapadu. Ako bi se le nekoliko potrudili, priučili bi se cirilici z največjo lahkoto, in prve težave bile bi s tem premagane in z oduševljenjem bi šli dalje po nastopivši poti k — bogatim virom slovanske kulture.

„Slova nska knjižnica“ si je postavila važno nalogo, seznanjati slovensko čitajoče občinstvo ne le s književnimi proizvodi vseh slovanskih narodov, marveč s Slovanstvom sploh. Zató želi tudi, da bi vsi njeni čitatelji dobro poznali cirilico, ki doslej po nepotrebnem takó grozno loči nas zapadne Slovane od naših vstočnih bratov. Poznanje cirilice, katere se poslužuje do 80 milijonov Slovanov, prežene vse težave in zanimanje za vesoljno Slovanstvo postane med Slovenci bolj živo.

Mi podamo cirilico za slovenski jezik brez vsakoršne novotarije v pravopisju, ki bi početnike le motila in jim jemala veselje do učenja našega starodavnega pisma. Zaradi tega ne bo v naši cirilici za slovenski jezik ne enega znamenja več nego jih imamo v latinici; dà, pri **lj**, **nj** in **šč** dobimo celó izdatno olajšavo in okrajšavo.

Znamenja za vse glasove imenujemo v slovenščini „a b e c e d a“, ker začne takó-le: a, b, c..... Romani in Germani zovejo jih „alfabet“ po grškem imenovanju prvih dveh znamenj „alfabeta“. V cirilici pa imenujemo celó vrsto teh znamenj „a z b u k a“, po imenu prvih dveh črk „a z b u k i“.

Kakó se v azbuki imenuje vsako znamenje (vsaka črka) posebe, priobčimo z raznimi drugim potrebnimi opomnjami pozneje kedaj, ko podamo popolno r u s k o azbuko z vsemi pravili o izgovoru in pravopisju.

Za slovenski jezik bomo rabili sledečo azbuko:

A, a,	А, а,	M, m,	М, м,
B, b,	Б, б,	N, n,	Н, н,
C, c,	Ц, ц,	O, o,	О, о,
Č, č,	Ч, ч,	P, p,	П, п,
D, d,	Д, д,	R, r,	Р, р,
E, e,	Е, е,	S, s,	С, с,
F, f,	Ф, ф,	Š, š,	Ш, ш,
G, g,	Г, г,	T, t,	Т, т,
H, h,	Х, х,	U, u,	У, у,
I, i,	И, и,	V, v,	В, в,
J, j,	Ј, ј,	Z, z,	З, з,
K, k,	К, к,	Ž, ž,	Ж, ж,
L, l,	Л, л,		

K tem navadnim 25 znamenjim privzamemo iz srbščine za :

lj — љ, — nj, — њ.

Iz ruščine pa privzamemo eno samo znamenje za dvoglasni šumevec

Šč, šč, — Ш, ш,

Poleg teh znamenj imajo Srbi še za hrvaški

ć — h,

dj — h̄.

Rusi imajo še ta le znamenja :

Ђ, ђ (od začetka vsakega zloga in za soglasniki; v nekaterih slučajih se izgovarja tudi kot jo);

Ј, я — ja (od začetka naglašene zloga in za soglasniki; v nekaterih slučajih se izgovarja kot je.)

Ю, ю — ju, v začetnih zlogih; v tujkah izgovarja se kot francoski u (podobno nemškemu ũ) n. pr. бюро-bürò.

Ы, ы — J, i (Y. y) izgovarja se podobno nemškemu ü) v Würde, n. pr. мило-milo.

И, и — J, j; I. i pišejo Rusi namesto Ъ, ѡ pred vsakim samoglasnikom, h katerim se prišteva tudi Ъ, ѡ.

Dalje imajo Rusi še dve znamenji brez glasu; prvo je

Ь, ь,

ki soglasnike zmehčuje, nekako takó, kakor apostrof v češčini pri ř, ř (tj, dj). S tem znamenjem

delajo Rusi tudi lj in nj za soglasniki ali v končnicah лъ, нь, n. pr. prijatelj — пріятедь, dočim se ista beseda po srbski zapiše пријатељ; — очень (očenj)-zeló.

Drugo znamenje, katero treba v ruščini pogosto rabiti, je

Ъ, ъ,

ki se piše na koncu besed, ako končajo s trdimi soglasniki..

Pravi naš e zapiše se v ruščini

Э, э,

n. pr. этотъ (etot-ta).

Konečno imajo Rusi še dve znamenji, ki se prav redko rabite. To ste:

Ө, ө, — ф.

ki se v nemščini zapiše s „ph“. Өома (Foma)-Tomaž.

У, у (ižica)

je grški i p s i l o n in se izgovarja kot češki y ali nemški ü, pred samoglasniki kot v, n. p. Евангелие-Evangelije.

O drugih podrobnostih bomo govorili pozneje kedaj.

ДОВОИНИ-Домовини.

(Симон Грегорич-Simon Gregorčič.)

О вдова тожна, запушена,

O vdova tožna, zapuščena

Ти мати толико сирот,
Ti mati toliko sirot,
С крвјо, солзама напојена,
S krvjó, solzámi napojéna,
Ки бол познаш ле, нич доброт,
Ki ból poznaš le, nič dobrot,
Ој мати вданега ти сина,
Oj mati vdanega ti sina,
Ој, злата мати — домовина!
Oj, zlata mati — domovina!
Ти красна си, краснејше ни,
Бар јих обсева зарја днева:
Брепостна си, веа вредна ти,
Да корона венча те краљева. (*kraljeva*)
А трњев (*trnjev*) ле твој венец је,
Ии род твој род-мученец је;
Совражни свет те ле презира,
Презира те ии те затира!
Бдај то горје пач мене ти?
Бдај се око ти вјасни кално?
Бдај слечеш то облеко жално,
Бдај солнице злато сине ти?
О, да з мочјо ии сречо, славо,
Те с кроно трњево, небо
Светло би ти свето главо, —
Како би љубил те срчно,
Како би јаз ти пел-гласно!
А кер никдо не штеје те,
Кер вес те свет тешта з ногами,
Јаз љубим тем срчнеје те,
Јаз љубим тем звестеје те,
А љубим те — с солзами!
Ој мати моја домовина,
Љубезен моја ти едина,

Ти моја скрб ин болечина,
Бог чувај добротљиви те,
Бог живи те, Бог живи те!

При мртванкем одру
(СИМОН ГРЕГОРЧИЧ)

Pri mrtvaškem odru
(Simon Gregorčič)

Ој ту лежиш на одри, Кот ангељчек миру, Очесци јасномодри Затиснени свету.	Ој, tu ležiš na ôdri, Kot angeljček mirú, Očesci jasnomodri Zatisneni svetú.
З рочицо се рочица К молитви sklepa ти; Та снегобела лица, Кот преј, со лепа ти.	Z ročico se ročica K molitvi sklepa ti; Ta snegobela lica, Kot prej, so lepa ti.
Ии крог недолжних сенец, В руменкастих ласех Ти плава цветен венец, На устних рајск насмех.	In krog nedolžnih senec, V rumenkastih laséh Ti plava cveten venec, Na ustnih rajsk nasmeéh.
Смрт ни ти страховита, Че туди в цвету лет, На лица се ти чита, Да ни ти мари свет.	Сај ти си сречно слебла Оклеп трохљиви здај; Несла је божја декла Те в лешни, бољши крај.
Чему се јоче мати, Кај оче се солзи? По теби жаловати Па мени се не зди!	Пач блатор, блатор теби, Там добро је за те! На сречнем божјем неби Ој моли ше за ме!

